

Iz zgodovine keršanske ljudske šole.

(Dalje.)

Ravno ko so bili časi naj hujsi, ko je žugalo vse obstoječe propasti, zbrala se je katoliška cerkev v vesoljnem cerkvenem zboru v Tridentu. (1545. — 1563.) Do dobrega prepričana, da se v verskih rečeh sicer ne more zmotiti, ker jo sv. duh vodi, da so pa njeni udje slabi ljudje, začela je sveta mati sama prenarejati. Ojstre postave je dala, kakšni da imajo biti dušni pastirji zlasti vikši, ter je izključila v prihodnje, kolikor mogoče, vse nevredne iz cerkvenih služb. Škofje niso smeli več zunaj svojih škofij stanovati; po deških semeniščih naj bi se pa izrejevali verni goreči duhovni. Na papeževem prestolu in po škofijskih sedežih bili so možje, ki so bili vredni prvih časov kristjanstva.

Med tem ko se je tako pri glavi začelo prenarejati, vstajali so pa tudi iz med ljudstva možje, ki so se trudili, da bi se duhovščina bolje izobrazila in npravno požlahnila. Bilo je v tem stoletju 52 mož, ki so vstanovili nove cerkvene rede. Vse je prehitel pobožni Kajetan tienski na Benečanskem, ki je vpeljal Teatinarje; za njim so prišli Barnabiti na Milanskem. Vse je pa prekosil španjolski vitez Ignaci Lojolanski. Vpeljal je za leta 1540. društvo Jezusovo, ter v njem izgojeval keršanskemu svetu nov zarod duhovnov; posnemal ga je v tem na Francoskem Peter Benulle za leta 1611. in pa družba prenarejenih Benediktinarjev (Mavrinarjev) za l. 1618.

Da je tako prenarejena duhovščina tudi za ljudske šole skerbela, se sicer samo po sebi vé, zamore se pa tudi po katoliških deželah do dobrega dokazati. Ljudstvo se je v tem času zopet prav dobro odgojevalo. Jezuiti sicer niso imeli ljudskih šol, pa podučevali so ljudstvo v katekizmu; imeli so tako imenovane učene šole, ali po tem so ravno skerbeli posrednje za boljše odgojenje ljudstva. Vsako leto imeli so misijone po deželi; mudili so se po več časa v enem kraju, združevali učениke ljudskih šol v bratovščine, ter jim dajali navod v keršansko-katoliškem podučevanju mladosti. Takih ljudskih šol, kakoršne imamo dan današnji, še svet ni poznal, podučevanje v ljudski šoli je bilo skoraj le podučevanje v veri, in če je ljudska šola imela le po tri razrede, podučevalo se je že v latinščini ali še celò v gerščini. In to je veljalo pri ka-

toličanih kakor pri protestantih; vsaka vera se je ljudske poslužila, da je po nji svojo vero razširjala. Na splošno podučevanje in izobraženje ljudstva, kakor ga sedanji čas zahteva, do tega časa nihče ni mislil.

(Dalje prih.)

Pomenki

o
slovenskem pisanji.

II.

U. Unkrat sem te prijel, da mi razloži, zakaj si pisal v I. l. „Učitelj učencem“ — in razložil si mi učiteljna; dans pa mi povej, kako je to, da si pisal „učencem“; sim ter tje se bere tudi učencem. Ktero je pravo?

T. Pravo je oboje, torej se piše oboje. Za katerimi soglasniki se *o* spreminja v *e*, ti je znano, sej se učiš slovnice.

U. Se vé da. „Češnje že je“ — pravimo mi učenci; tedaj za *č*, *š*, *š* in *j*.

T. Res, za ozkimi soglasniki; tem se prišteva tudi *c*, in ker se po nekterih krajih za njim celó na tanko *e* izrekuje, mnogi raji pišejo licem, bravev, učencem kot lieom, braveov itd.

U. Po tem takim porečemo posihmal mi učenci: „Češnjice že je“ — da spravimo tudi *c* vmes.

T. Kdaj pa se spreminja *o* v *e* za temi soglasniki? Povej mi posamesno, postavim — pri imenih?

U. Pri imenih moškega in srednjega spola v storivnem enojnega: z mečem, rojem, — v dajavnem in storivnem dvojnega: tovaršema, čuvajema, — in v dajavnem množnega števila: kraljem, revežem; razun teh v rodivnem dvoj. in množ. štev.: kraljev, mečev, tovaršev.

T. Kdaj pri prilogih?

U. V srednjem spolu enoj. štev.: domače, sedanje, in ravno tako pri zaimenih: moje, naše, in, ako bi se ne bal slovničarjev, bi djal pri zaimenskih prilogih na vprašanje: čigavo je to? — Tovarševo, kraljevo.

T. In ravno tu se kaže, da se *c* res sme šteti med ozke soglasnike, ker se pred *o* v spreminja v *č*: hlapčevo, stričevo.